

Postbus 242
2130 AE Hoofddorp
T (088) 496 04 21
E info@cea.nl
I www.cea.nl

Datum binnenkomst : 13 februari 2025 Referentie : 25/ICEA/02960 Telefoon : (088) 496 04 21
Bijlage(n) : Behandelaar : Coen Bongers E-mail : info@cea.nl

Onderwerp   **Reactie Vrije Universiteit Amsterdam - Consultatieformulier uitgangspunten raamwerk**

Let op

Het consultatieformulier bestaat uit vijf onderdelen. Ieder onderdeel verwijst naar de relevante paragraaf van [het consultatiedocument](#) en bevat de bijbehorende doelstellingen, uitgangspunten, consultatievragen en antwoordvelden. Houd hier rekening mee bij het lezen van deze reactie.

Onderdeel 1 van 5

Paragraaf 3.1

Eindtermen op basis van leeruitkomsten

Doelstellingen	A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: <ol style="list-style-type: none"> 1. toekomstbestendig zijn; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe raamwerk beschrijft de eindtermen op basis van leeruitkomsten met op strategisch niveau kaders voor het onderwijs- en toetsprogramma. Onderwijsinstellingen en RPO zijn aansluitend verantwoordelijk voor het opleidings- en toetsprogramma dat wil zeggen het ontwerp van leer- en lesdoelen en de onderwijs- en toetsvormen.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 2. Welke kansen ziet u (bij het ontwerpen en invullen van het opleidings- en toetsprogramma) wanneer CEA de eindtermen beschrijft op basis van leeruitkomsten? 3. Welke belemmeringen ziet u (om dit te realiseren)?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoorden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoewel wij de leeruitkomsten nog niet hebben gezien kunnen eindtermen gebaseerd op leeruitkomsten in principe voldoende flexibiliteit bieden. De huidige eindtermen - mits ruim genoeg geformuleerd - kunnen dat echter ook. <p>Het beoogde doel moet niet uit het oog worden verloren</p> <p>-Efficiënter leren van studenten waarbij ze meer tijd en energie kunnen besteden aan dat wat ze nog niet (voldoende) beheersen en minder aan dat wat ze al wel (voldoende) beheersen.</p> <p>Wellicht dat leeruitkomsten hieraan een bijdrage kunnen leveren</p>

2. Of het baseren van de eindtermen op leeruitkomsten tot een verbetering gaan leiden zal een goede balans moeten worden gevonden tussen meer algemene en meer concrete leeruitkomsten. Het risico bestaat dat bij een eindtermen op basis van leeruitkomsten onderlinge concurrentie leidt tot een lager kwaliteitsniveau omdat de meetbaarheid en toetsbaarheid tot problemen zou kunnen leiden.

Een specifiek probleem is dat de theoretische accountantsopleiding verdeeld is over vakken in de Bachelor, Master en Post-Master.

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

Doelstellingen	A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: <ol style="list-style-type: none"> 2. conceptuele vorming stimuleren (en het 'stapelen' van onderwerpen voorkomen); 3. aansluiten op de diverse werkpraktijk; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe onderwijsraamwerk beschrijft de eindtermen themagericht.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke kansen ziet u als het gaat om een thematische insteek? 2. Welke belemmeringen ziet u als het gaat om een thematische insteek? 3. Voor welke (max 6) thema's zou u kiezen voor de oriëntatie Assurance en/of Accountancy-MKB?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoorden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een thematische indeling kan aantrekkelijk zijn voor studenten doordat de aanpak meer probleemgestuurd is en leidt tot (meer) integratie tussen vakgebieden. Een voordeel hiervan is dat de ontwikkeling binnen de verschillende vakgebieden gedurende de gehele opleiding plaatsvindt en niet alleen aan het begin of het einde per vak. Door de indeling in thema's doorlopen studenten bepaalde leerdoelen gedurende de opleiding op een steeds hoger niveau tot het einddoel bereikt is. 2. Niet alle onderdelen van de eindtermen (lees vakken) lenen zich voor een thematische aanpak. Een combinatie van themagericht en vakgericht onderwijs blijft nodig. Een belangrijke uitdaging is de vraag hoe de toetsing van de vakken en de thema's dan plaats vindt.

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

3. Een belangrijke vraag is wat de thema's dan zijn. Deze zouden naar onze mening voor de themagerichte vakken moeten aansluiten op de aanpak van de accountantscontrole. Dit is iets anders dan de thema's die de CEA zelf noemt zelf in haar rapport: duurzaamheid, ICT/data, fraude en continuïteit. Zo hebben wij aan de VU in ons themagestuurde onderwijs gekozen voor thema's op basis van het proces van een jaarrekeningcontrole waarin de door CEA genoemde onderwerpen uiteraard ook aan bod komen. Een en ander hangt ook af van de stof die in de master en premaster wordt behandeld.

<p>Doelstellingen</p>	<p>A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: 3. aansluiten op de diverse werkpraktijk.</p> <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat: 1. het leereffect voor studenten optimaal is; 2. dubbelingen voorkomen worden; 3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt; 4. de professionele ontwikkeling tot startbekwame accountant in een actieve leercultuur plaatsvindt.</p>
<p>Uitgangspunt</p>	<p>CEA wil de integratie van theorie en praktijk zoveel mogelijk stimuleren door de eindtermen geïntegreerd te beschrijven en in het raamwerk geen onderscheid te maken in eindtermen voor theorie en praktijk.</p>
<p>Consultatievragen</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kijkt u aan tegen de integratie van de eindtermen van theorie en praktijk? 2. Welke kansen ziet u daarin voor studenten, het onderwijs- en/of het werkveld? 3. Welke belemmeringen ziet u?
<p>Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)</p>	<p>Opleiding</p>
<p>Antwoorden</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij delen graag het uitgangspunt dat integratie van theorie en praktijk wenselijk is. Studenten kunnen hun eigen praktijk inbrengen in de colleges. 2. Meer integratie maakt een betere afstemming mogelijk tussen het onderwijsveld en het praktijkveld. Deze afstemming is op zichzelf al van wederzijds belang: voor het onderwijsveld om beter zicht te krijgen op de feitelijke praktijkbeleving van studenten en voor het praktijkveld om beter zicht te krijgen op de verschillende fasen van de theorie-opleiding.

Onderdeel 3 van 5

Paragraaf 3.3

Theorie en praktijk geïntegreerd in de eindtermen

	<p>3. De verschillen in werkkringen en werkzaamheden tussen de studenten die binnen hun kantoren voor verschillende klanten vormen hier een belemmering. Bovendien blijven de werkzaamheden in de praktijk voor een starter vaak achter bij de onderwerpen die op theoretisch niveau aan de orde komen.</p>
	<p>4. Op basis van huidige regelgeving zijn de opleiders uitsluitend verantwoordelijk voor het theoriedeel van de opleiding; de verantwoordelijkheid voor het praktijkdeel ligt bij de RPO die dat heeft uitbesteed aan de stagebureaus van de kantoren. In het rapport Tijd voor Heldere Keuzes van de Expertgroep Educatie wordt voorgesteld de opleiders eindverantwoordelijkheid voor zowel het theorie- als praktijkdeel. Wat is de visie van CEA over dit voorstel en hoe werkt dit door in de herziening van de eindtermen?</p> <p>Naar onze mening kan slechts sprake zijn van een optimale integratie theorie/praktijk als de praktijkopleiding minder geprotocolleerd is.</p>

<p>Doelstellingen</p>	<p>A. Eindtermen die zodanig zijn van opzet en inhoud dat ze:</p> <p>4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.</p> <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <p>3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt.</p> <p>C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat:</p> <p>1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd;</p> <p>2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.</p>
<p>Uitgangspunt</p>	<p>In het nieuwe raamwerk wordt de ECTS-norm per vakgebied losgelaten. Het beheersingsniveau omschrijft de kwalificaties bij afronding van de accountantsopleiding. Dit geeft de mate van complexiteit en zelfstandigheid aan waarop iemand de vereiste competenties moet behalen. De kwalificaties sluiten aan op het European Qualifications Framework (EQF) zoals dat in EU verband is opgesteld. Ook stelt CEA de eisen waaraan een student moet voldoen om de praktijkopleiding te mogen beginnen conform EQF. Voor de normen van de studielast en studieduur overweegt CEA verschillende mogelijkheden. Deze verschillen in hoeverre CEA opleidingen ruimte biedt om het opleidings- en toetsprogramma in te vullen en een beroep doet op de verantwoordelijkheid van de opleidingen om de kwaliteitsnorm te handhaven. In haar toezichtsrol beoordeelt CEA in hoeverre opleidingen de eindtermen realiseren en vaststellen dat een student deze heeft behaald.</p>
<p>Consultatievragen</p>	<p>1. Op welk niveau horen kwantitatieve en/of kwalitatieve normen thuis in de eindtermen? Bijvoorbeeld op themaniveau, op initieel- en/of eindniveau? En maakt u daarin onderscheid als</p>

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<p>het gaat om type normering (studielast, studieduur, beheersingsniveau)?</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Acht u het noodzakelijk om normen op te nemen in de eindtermen voor studielast en studieduur? Wat zijn uw voornaamste overwegingen hierbij? 3. Welke kansen of belemmeringen ziet u bij de mogelijkheden (zie hieronder) die CEA moet meenemen in haar overweging?			
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding.			
Antwoord	1. Zowel kwalitatieve als kwantitatieve normenhoren thuis in de eindtermen.			
	2. Een minimale totale urennorm voor de opleiding zou een goed uitgangspunt zijn. Een minimum urennorm per vak of een bandbreedte zou hieraan ondersteunen. De som van de minima per vak kan dan lager zijn dan de urennorm voor de opleiding als geheel. Dit bevordert de flexibiliteit om ook bij verschillen in vooropleiding de duur van de accountantsopleiding binnen de perken te houden. Iets van een afsluitende toetsing voor het behaalde eindniveau zou hier goed mee gecombineerd kunnen worden.			
	3. Als gevolg van normering op totaalniveau gekoppeld aan eindtermen op basis van leeruitkomsten kunnen meer verschillen ontstaan tussen de opleidingen op verschillende universiteiten. Universiteiten kunnen zo verschillende accenten leggen.			
	<table border="1"><thead><tr><th>Mogelijkheden</th><th>Uw overwegingen:</th></tr></thead><tbody><tr><td>Studielast theoretische opleiding:<ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast,</td><td>Wij kiezen voor een minimum ECTS-norm voor de hele accountantsopleiding. Het ontbreken van</td></tr></tbody></table>	Mogelijkheden	Uw overwegingen:	Studielast theoretische opleiding: <ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast,
Mogelijkheden	Uw overwegingen:			
Studielast theoretische opleiding: <ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast,	Wij kiezen voor een minimum ECTS-norm voor de hele accountantsopleiding. Het ontbreken van			

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<ul style="list-style-type: none"> • Een minimum ECTS-norm voor gehele accountantsopleiding of een (minimum) ECTS-norm enkel voor de postinitiële fase.	normering voor de studielast leidt mogelijk tot te grote, maatschappelijk niet goed verdedigbare, afwijkingen tussen universiteiten. Ook Bachelor- en Masteropleidingen, hoe verschillend ook, kennen een studielastnormering. Een ECTS-norm enkel voor de post-initiële fase vinden wij niet passend omdat het niet uitmaakt of aan de eisen wordt voldaan in het kader van de Bachelor, Master of de Post-Master.
	<p>Studieduur en -last praktijkopleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Urennorm behouden, al dan niet met een kwalitatieve norm voor vakgebied en type werkzaamheden; • Geen vertaling naar een urennorm, invulling aan NBA/RPO voor driejarige praktijkopleiding; • Geen kwalitatieve norm voor vakgebieden of type werkzaamheden.	Wij denken dat het belangrijk is om een zodanig invulling aan de praktijkopleiding te geven dat de gehele RA-studie (theorie en praktijk) in 3 jaar kan worden afgerond, waarbij in de 3-jarige praktijkopleiding voldoende rekening wordt gehouden met de feitelijke mogelijkheden om praktijkwerkzaamheden te verrichten. De meeste praktijkervaring doet men op na het afstuderen, los van een formele 'learning'-context. Integratie met de HR-cyclus op de kantoren is hierbij van belang. Dit betekent dat

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

		<p>een zekere mate van flexibiliteit noodzakelijk is, omdat werkomgevingen van studenten verschillen (bijv. de Big Four t.o.v. MKB-kantoren). Een totale urennorm is daarbij wel wenselijk, zonder een al te strikte indeling naar type werkzaamheden.</p>
	<p>Beheersingsniveau theoretische en praktijkopleiding:</p> <p>CEA sluit met haar kwalificaties aan op het raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs. Het gaat om beheersing van de competenties op bachelor en/of masterniveau.</p> <p>CEA stelt per oriëntatie toelatingseisen (minimum) voor praktijkopleiding in aansluiting op het beroepsprofiel.</p>	<p>Wij zijn ermee eens dat de CEA met haar kwalificaties aansluit op het raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs.</p> <p>Wij aarzelen over het stellen van toelatingseisen voor de praktijkopleiding.</p>

Onderdeel 5 van 5

Paragraaf 3.5

Aandacht voor (brede en diverse) instroom en doorstroom

Doelstellingen	C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat: <ol style="list-style-type: none"> 1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd; 2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.
Uitgangspunt	CEA overweegt een minimum set van competenties te beschrijven op basis waarvan een student aan de postinitiële fase van de theoretische opleiding kan beginnen zonder aanvullende deficiënties (instroomprofiel). Dit maakt voor studenten helder waar minimaal aan moet zijn voldaan en belemmert de student niet in zijn keuze van onderwijsinstelling. Opleidingen kunnen op basis van de minimum set een ontwikkelgesprek houden om te bepalen in hoeverre een student al competenties heeft verworven en waar aanvullende ondersteuning nodig is.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kijkt u aan tegen het beschrijven van een minimum set van competenties benodigd om te kunnen starten in de gehele postinitiële fase van de opleiding (dus het theorie- en praktijkdeel)? Welke uitdagingen ziet u daarbij om dit te realiseren? 2. Wat is er volgens u nog meer nodig om een bredere en diverse instroom te faciliteren?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. De beschrijving van een minimum set van competenties voldoende concreet zijn en mede gericht op de vereiste kennis en vaardigheden van de vakgebieden die voor de accountant van belang zijn. 2. Het toetsbaar maken van de competenties is een belangrijke te zetten volgende stap. Bv adhv een ingangstoets om een verbeterplan per student te bepalen. Op dit vlak zou formatief toetsen naar mijn mening ook een bijdrage kunnen leveren.